

Система оцінювання ризиків діяльності нафтогазових підприємств

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Анотація

Нафтогазові підприємства є визначальними в енергетичній галузі, так як їх частка в структурі енергетичного балансу є переважаючою. Розглянуто характеристику державного підприємства з видобування нафти в довоєнний період. Вказано, що рівень керованості корелюється з рівнем загроз та складністю підприємства як системи. Відображено елементний зріз системи менеджменту підприємства, акцентований на управлінні ризиками. Запропоновано розробити коефіцієнтний вимір підсистеми управління ризиками та впровадити її в систему планування, як функцію менеджменту підприємством, що сприятиме об'єктивному тактичному і стратегічному плануванню

Ключові слова: ризик; нафтогазові підприємства; система управління; критерії

Risk Assessment System for Oil and Gas Enterprises

Annotation

Oil and gas enterprises play a crucial role in the energy sector, as their share in the energy balance structure is predominant. The study examines the characteristics of a state-owned oil extraction enterprise during the pre-war period. It is noted that the level of manageability correlates with the level of threats and the complexity of the enterprise as a system. The study presents a structural analysis of the enterprise management system, with a particular focus on risk management. It proposes the development of a coefficient-based assessment for the risk management subsystem and its integration into the planning system as a managerial function. This approach is expected to enhance objective tactical and strategic planning.

Keywords: risk; oil and gas enterprises; management system; criteria

Важливість нафтогазового сектору економіки неодноразово підтверджувалася як на рівні уряду (висока частка в структурі доходів бюджету), так і на рівні територіальних громад (сплата ренти до бюджетів громад, залученість населення, спільні інфраструктурні проекти). Багато вчених також об'єктом своїх досліджень вибирають галузеві підприємства, зокрема Гораль Л. Т., Грудз В.Я., Метешоп І.М., Прохорова В.В., Шийко В.І. та інші. Однак зарегульованість галузі, її економічна та фізична уразливість в останні воєнні роки потребують перегляду чинників впливу на ефективність діяльності нафтогазових підприємств. І особливою уваги потребує система оцінювання ризиків.

Наведемо далі дані про зміни видобутку нафти в країні за 10 років за даними [1]. ПАТ «Укрнафта», як один з лідерів по видобуванню нафти в останні роки за низьких цін на енергоресурси не мало змоги інвестувати значні кошти в розвиток підприємства. В 2020 р. компанія знизила видобуток нафти та конденсату порівняно з попереднім роком на 1% – до 1,501 млн. тон, а газу на 3% – до 1,127 млрд. куб. м та збільшила виробництво зрідженого газу на 4,5% – до 117 тис. тон. В 2021 році показники попереднього року несуттєво погіршилися [2], відповідно на 0,1% до 1,499 млн. тон, на 0,9% до 1,117 млрд. куб. м та +1% до 117,7 тис. тон. В 2020 р. було суттєво скорочено інвестиційну програму внаслідок відомих подій, а в 2021 р. капітальні вкладення склали близько 2 млрд. грн, в основному кошти спрямовувалися на видобуток та базову складову виробництва: насосно-компресорні труби, насосні станції, інфраструктурні проекти та підтримку стабільної роботи газопереробних заводів, також не залишалася без уваги охорона праці та організація безпечної роботи.

ПАТ «Укрнафта» в 2021 році сплатило 14,84 млрд. грн податків до бюджетів усіх рівнів. У цю суму увійшли рентна плата за користування надрами, ПДВ, акцизний збір та ін. Так за користування надрами до державного та місцевих бюджетів різних рівнів надійшло 8,85 млрд. грн, що на 86% більше показника 2020 року. З них 442,6 млн. грн спрямовано до місцевих бюджетів, найбільші надходження отримали бюджети Сумської, Івано-Франківської та Полтавських областей. Тепер на користь акціонерів підлягають розподілу дивіденди на суму 5,8 млрд. грн. [3].

Нафтогазові підприємства, незалежно від виду основної діяльності, є соціально-економічними системами відкритого типу, для яких характерними є керованість підприємством та залежність величини ризику від стану зовнішньої системи. Рівень керованості корелюється з рівнем загроз та складністю підприємства як системи.

Гораль Л.Т. стверджує, що «...керованість підприємства є комплексною характеристикою здатності адекватно реагувати на зовнішні та внутрішні впливи. Зниження рівня уразливості підприємства з одночасним підвищенням рівня керованості ним висувають високі вимоги до засобів забезпечення безпечного розвитку, що можливо завдяки створенню та підтримці єдиної системи управління безпекою розвитку підприємства, з визначенням основних функціональних складових підприємства» [4].

Розглядаючи систему оцінювання ризиків діяльності нафтогазових підприємств як підсистему управління підприємством, можемо зобразити її графічно (рис. 1).

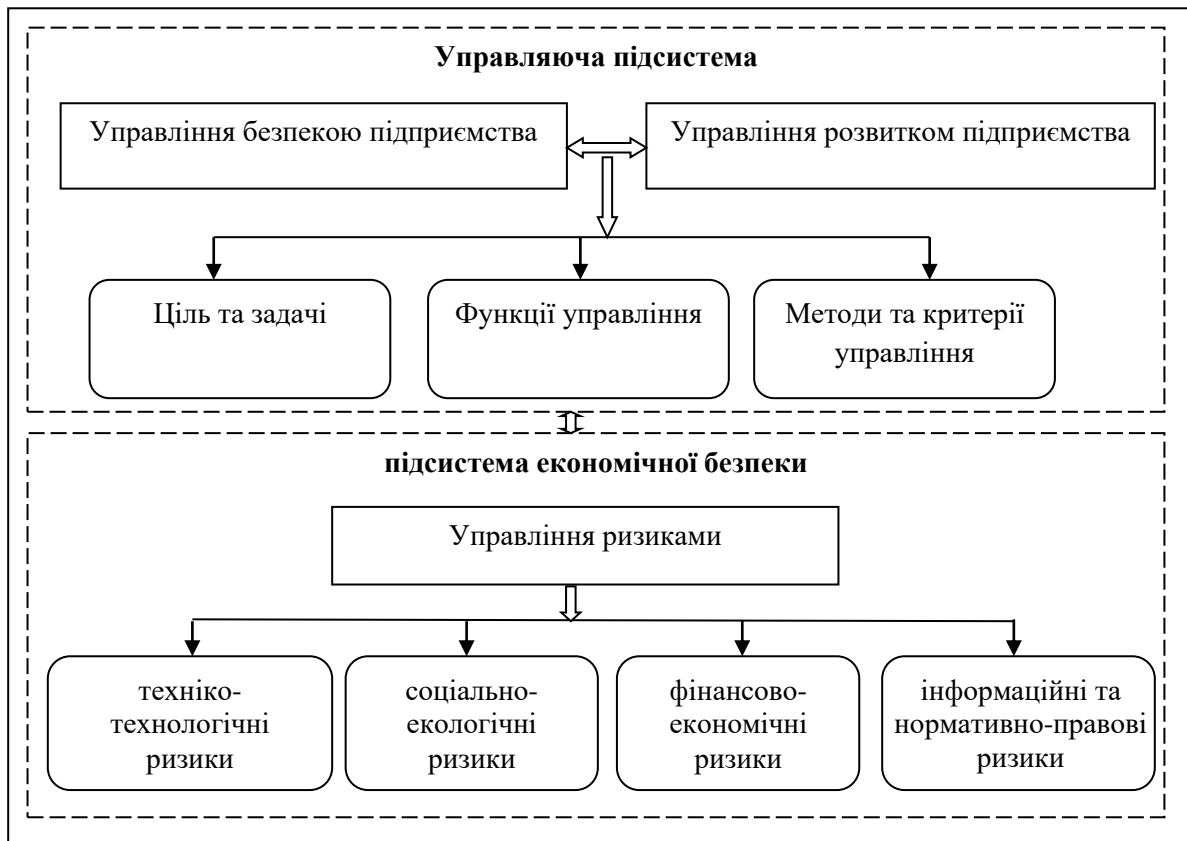

Рисунок 1 – Елементний зріз системи менеджменту підприємства, акцентований на управлінні ризиками

Для нафтогазових підприємств найважливішими з точки зору економічної безпеки підприємства є техніко-технологічні (фізичне знищення, відставання технології від інноваційної, застаріле обладнання), соціально-екологічні (низька якість персоналу, високий ступінь забруднення ґрунту, викиди в повітря та скиди у водойми, високий рівень штрафних санкцій), фінансово-економічні (нарахування амортизації за недосконалою методикою, рентні платежі до бюджетів різних рівнів, дебіторська заборгованість, низький рівень оборотності коштів), інформаційні та нормативно-правові ризики (відмінності між законами та підзаконними актами, різночитання нормативно-правових актів, застарілі норми нормування матеріально-технічних ресурсів). Для кожного з цих ризиків слід розробити коефіцієнтний вимір та впровадити в систему планування, як функцію менеджменту підприємством, що сприятиме об'єктивному тактичному і стратегічному плануванню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Як змінювалися обсяги видобутку нафти в Україні. – URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/10/11/infografika/ekonomika/yak-zminyuvalysya-obsyahy-vydobutku-nafty-ukrayini>

2. «Укрнафта» у 2021 році незначно знизила видобуток нафти з конденсатом. – URL: <http://reform.energy/news/ukrnafta-u-2021-rotsi-neznachno-znizila-vidobutok-nafti-z-kondensatom-19653>
3. Харченко Ю. А. (2022) НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОПЕРАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВ НАФТОГАЗОВОЇ ГАЛУЗІ // Ефективна економіка, № 2. Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2022/90.pdf DOI: 10.32702/2307-2105-2022.2.88
4. Гораль Л. Т. (2020) Багатоаспектність формування процесу управління безпекою розвитку промислового підприємства // Проблеми економіки № 2 (44). С. 240 – 246. Режим доступу: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2020-2_0-pages-240_246.pdf

Корнієнко Андрій Миколайович, аспірант кафедри фінансів, обліку та оподаткування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, м. Івано-Франківськ
liliana.goral@gmail.com

Korniyenko Andriy, Postgraduate Student of the Department of Finance, Accounting and Taxation, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ivano-Frankivsk